

УДК 373.5.091.12+141.201

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-3\(204\)-43-47](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-3(204)-43-47)

Оліяр Марія

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-1592-1780>

ЦІННІСНІ ЯКОСТІ ВЧИТЕЛЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ АКСІОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

A Розкрито значення ціннісних якостей учителя початкових класів для формування аксіологічної компетентності молодших школярів. Зазначається, що в період воєнної агресії, ситуації нестабільності у світі ціннісна сфера має бути об'єктом особливої уваги освітніх інституцій. Освітній процес у відповідності до Концепції Нової української школи має бути спрямований на формування аксіологічної компетентності учнів, починаючи з молодшого шкільного віку. У цьому процесі вирішальну роль відіграє вчитель початкових класів. Тому завдання дослідження та розвитку ціннісних якостей майбутніх педагогів на засадах аксіологічного підходу є одним із пріоритетних у закладах вищої педагогічної освіти. Висвітлено результати дослідження ціннісних якостей студентів – майбутніх учителів початкових класів. Встановлено, що здебільшого уявлення студентів про значущість ціннісних якостей адекватно відображають специфіку майбутньої педагогічної діяльності.

Ключові слова: учитель початкових класів; молодший школяр; цінності; ціннісні орієнтації; ціннісна свідомість педагога; цінності освіти; ціннісні якості вчителя; аксіологічний підхід; аксіологічна компетентність

S *Oliiar Mariia. The teacher's value qualities as a basis for the axiological competence development in primary school students.*

This article reveals the significance of the value qualities of primary school teachers for the axiological competence development in primary school students. The current socio-cultural situation in Ukraine has actualized attention to axiological phenomena. In the period of military aggression, the situation of instability not only in our country, but worldwide, the value sphere should be the object of special attention of educational institutions. The educational process according to the Concept of the New Ukrainian School should be aimed at the formation of axiological competence of students, starting from primary school age. Primary school teachers play a crucial role in this process. Therefore, the task of R&D of value qualities of future teachers on the basis of an axiological approach is a priority in institutions of higher pedagogical education. Professional value is an internal guideline that determines the teacher's professional actions. Scientists offer a diverse set of value qualities important for the teaching profession, trying to identify the most important of them in terms of the effectiveness of pedagogical activities. Our study of the value qualities of future primary school teachers showed that they appreciate the importance of such professional qualities as professional competence, love for children, creativity, high morality, patriotism, sociability. Among the relatively insignificant qualities, students included organization, discipline, purposefulness, emotionality, ability to reflect, external attractiveness, which confirms the lack of future teachers' awareness of the importance of these qualities for successful implementation of pedagogical activities. Generally, the study proved that most students' perceptions of the importance of value qualities adequately reflect the specifics of future teaching. Awareness of the professional and personal qualities of future teachers, their role in professional activities contributes to the desire of students to improve these qualities, increasing the effectiveness of their educational work with students in the future.

Key words: primary school teacher; primary school student; values; value orientations; value consciousness of the teacher; values of education; the teacher's value qualities; axiological approach; axiological competence

Оліяр Марія Петрівна, докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри педагогіки початкової освіти, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна

Oliiar Mariia, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of Department of Pedagogy of Primary Education, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ukraine

E-mail: oliyar27@gmail.com

Актуальність проблеми. Процеси формування незалежної Української держави впродовж кількох останніх десятиліть призвели до формування нових соціальних цінностей. Це стосується і системи освіти, де також відбу-

ваються зміни в різних напрямках, особливо з прийняттям Концепції Нової української школи. Дослідження аксіологічних пріоритетів суб'єктів освітнього процесу, у т. ч. ціннісних орієнтацій студентів – майбутніх учителів по-

чаткової школи – є особливо актуальними, бо саме педагог – це носій найважливіших цінностей суспільства, який транслює їх майбутнім поколінням.

За останні кілька місяців війни ще суттєвіше трансформувалися правила й зразки суспільної поведінки, пов'язані з новим життєвим досвідом багатьох людей, зміною їхніх життєвих планів. Як зазначає Л. Свищ, поточна соціокультурна ситуація актуалізує увагу до цінностей, ціннісних орієнтацій та інших аксіологічних феноменів. Передусім ідеться про зміст і характер ціннісної підготовки майбутніх фахівців, формування актуальних аксіологічних орієнтирів, які б відповідали суспільній практиці, корелювали з принципами й завданнями сучасної професійної підготовки студентів, сприяли формуванню в них розвиненої ціннісно-сислової сфери та аксіологічної культури [9, с. 111].

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Ціннісні якості вчителя розглядали у своїй дослідженні такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як І. Бех, М. Боришевський, В. Денисенко, В. Єрмоленко, І. Зязюн, З. Курлянд, Н. Максимчук, О. Мартинюк, Г. Нагорна, Г. Печерська, В. Сластьонін, М. Стельмахович та ін. Структуру аксіологічної компетентності вивчали Ю. Малієнко, О. Пометун, Г. Фрейман, Р. Хмелюк, Л. Хоружа та ін. Загалом у науковій літературі вже простежується той власний шлях модернізації національної системи освіти, який може здійснюватися в контексті реалізації ідеології людиноцентризму [5, с. 13].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість праць, присвячених означеній проблемі, сутність і структура професійних ціннісних якостей учителів початкових класів вивчені недостатньо.

Мета статті: здійснити дослідження ціннісних якостей майбутніх учителів початкових класів як чинника формування аксіологічної компетентності молодших школярів та проаналізувати його результати.

Викладення основного матеріалу. У науковій літературі професійні цінності трактують як інтегративне особистісне утворення, що включає цілі, мотиви, ідеали, установки й інші характеристики особистості, які є основою її ціннісних орієнтацій. Професійні цінності виявляються в професійній позиції вчителя і визначають аксіологічний характер педагогічної діяльності. Вони слугують внутрішнім орієнтиром, що спрямовує професійні дії та вчинки педагога [7].

Характеризуючи аксіологічний підхід, Р. Винничук зазначає, що він дозволяє розглядати освіту як соціально-педагогічний феномен, який базується на ідеях універсальності та фундаментальності гуманістичних цінностей, пріоритету ідеї свободи. У структурі цінностей змісту сучасної освіти, на думку науковиці, особливе місце посідає формування ціннісного ставлення до природного і соціального середовища, власного здоров'я, розвиток творчого потенціалу людини, її здатності перетворювати дійсність [3, с. 94].

У сучасній науці для характеристики ціннісної сфери людини використовуються різні поняття та категорії: цінності, ціннісні орієнтації, ціннісні установки, ціннісні відносини, система ціннісних орієнтацій особистості, ціннісна свідомість особистості. У літературі відсутній єдиний підхід до терміну «професійні ціннісні якості», у сфері освіти зустрічаються схожі поняття, такі, як: цінності освіти, педагогічні цінності, цінності педагогічної діяльності, професійні ціннісні орієнтації вчителя та інші схожі поняття. Існування такого різноманіття обумовлене тим, що проблема виникла на стику низки наукових дисциплін: філософії цінностей, аксіології, антропології, соціології, соціальної та загальної психології, психології особистості, педагогіки тощо.

Для дослідження ціннісних якостей особистості майбутнього вчителя важливими є такі положення: цінності визначають і координують діяльність, її цілі; впливають на поведінку людини, оскільки визначають її ставлення до дійсності, до себе, інших людей і суспільства загалом; на основі цінностей людина прагне утвердити свою індивідуальність; ціннісні якості мають психологічну основу, яку утворює складна структура потреб, мотивів, інтересів, цілей, світогляду, ідеалів, переконань людини; у зв'язку з цим цінність має спонукальну здатність, вимагає повної реалізації, входячи до структури мотиву.

Ціннісні якості вчителя мають велике значення у формуванні аксіологічної компетентності молодших школярів. Як зазначає К. Волинець, «для розвитку особистості і формування її ціннісних орієнтацій необхідно, щоб професійно-ціннісні відносини педагогів означали орієнтацію на індивідуальну цінність дитини, на розуміння творчої сутності педагогічної діяльності, усвідомлення самоцінності, гідності, особистої свободи й усвідомлення себе як носія високих цінностей. Педагог повинен сам бути глибоко впевненим у тих істинах, які він пропагує» [4, с. 27].

На думку Т. Атрощенко та Л. Зданевич, засвоєння особистістю цінностей суспільства і формування ціннісних орієнтацій залежить від багатьох чинників – культури, традицій, політичного, соціального та економічного середовища, особливостей особистісного розвитку. При цьому на кожному етапі розвитку можуть домінувати як суспільні, так і особистісні цінності. Серед цінностей, що привертають найбільшу увагу, першочерговими є моральні, правові, цінності наукового пізнання, людської історії, цінності, пов'язані з природою людини і сенсом її життя тощо [1, с. 7].

Як зазначає М. Якубовська, реалізація аксіологічних заasad професійної освіти повинна відбуватися в умовах особистісно зорієнтованої освіти, коли особистість студента знаходиться в центрі освітнього процесу, а особистість викладача має всі умови для вільного творчого розвитку, оскільки лише талановитий викладач здатний виховати талановитого студента – майбутнього фахівця [10, с. 93].

Вчені пропонують різноманітний набір особистісних якостей, значущих для професії педагога, здійснюються

спроби виділення найістотніших із них з погляду ефективності педагогічної діяльності. У зв'язку з цим виділяють домінантні та периферійні професійно важливі якості, що являють собою індивідуальні психічні і фізичні риси суб'єкта педагогічної діяльності, що відповідають вимогам до людини певної сфери діяльності та сприяють успішному оволодінню професією. Професійно важливі (домінантні) якості утворюють цілісну систему, у якій можна виділити: громадянські якості; ставлення до праці, професії (мотиви, інтереси, схильності, риси характеру); дієздатність (особливості соматичного та психічного здоров'я, фізичний розвиток і загальні здібності); спеціальні здібності та інші професійно важливі якості; професійну підготовленість (фахові компетентності). Ці основні професійні ціннісні якості формуються в процесі діяльності й у ній удосконалюються.

В умовах модернізації шкільної освіти, появи нових тенденцій, зокрема тривалого провадження освітнього процесу в дистанційній формі у зв'язку з пандемією COVID-19 та військовою агресією, виявилася особлива значущість особистості вчителя початкових класів як активного суб'єкта педагогічної праці, що має визначальний вплив на формування особистості молодшого школяра та його успіхи на наступних етапах здобуття освіти. Відповідно до Концепції Нової української школи сучасний освітній процес орієнтується на загальнолюдські цінності, зокрема морально-етичні (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей), соціально-політичні (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довкілля, повага до закону, солідарність, відповідальність) [8].

Велике значення мають професійно важливі якості педагога і для формування індивідуального стилю професійної діяльності. У цьому зв'язку доречно виділити групи ціннісних якостей згідно з компонентами структури діяльності вчителя: гностичним, проєктувальним, конструктивним, організаторським, комунікативним тощо. Серед домінантних ціннісних якостей педагога виділяють дві групи: якості педагога як суб'єкта діяльності (сюди відносяться мотиваційні характеристики особистості вчителя, педагогічні здібності, професійно-педагогічна компетентність, професійна самосвідомість учителя) та якості педагога як індивіда й особистості (пізнавальні здібності і властивості психічних процесів, позитивна Я-концепція тощо). Ціннісні якості педагогів також умовно можна поділити на кілька груп за такими показниками: індивідуальна спрямованість на особистісні цінності; спрямованість на взаємини з іншими людьми; гуманістична спрямованість; творча спрямованість; прагматична спрямованість, що включає цінності досягнення та матеріального благополуччя.

На думку Л. Клеценко, «педагогічне значення цінностей визначається тим, що процес їх засвоєння і реалізації

торкається особистісних характеристик вихованців і змістових складників освіти, оптимізує взаємодію суб'єктів у педагогічному процесі та стимулює бажання займатися самовдосконаленням власної духовної сфери. Оскільки цінності визначають розвиток свідомості, світогляду та поведінки особистості, то в процесі становлення педагога-професіонала цій проблемі треба приділяти особливу увагу» [6, с. 441].

Як зазначає С. Білозерська, формування власної системи цінностей є основою формування професійного іміджу майбутнього вчителя. Ця система включає цінності, пов'язані з утвердженням особистістю соціальної ролі в професійному середовищі (визнання оточення, престиж), цінності, що задовольняють потребу в педагогічному спілкуванні та розширюють його коло (спілкування з дітьми, колегами, батьками, обмін досвідом), цінності, які спрямовані на саморозвиток творчої особистості (розвиток професійних і творчих здібностей, самовдосконалення), цінності, що дають змогу самореалізуватися (втілення власних ідей), цінності, що дозволяють задовольнити прагматичні потреби (заробітна плата, відпустка, кар'єрний ріст тощо) [2, с. 75].

Цей далеко не повний аналіз напрацювань учених свідчить, що ціннісно-смилова сфера особистості є найскладнішою психолого-педагогічною реальністю, оскільки базовий набір цінностей до кінця не визначений. Із цим пов'язана складність діагностики ціннісно-смилової спрямованості особистості. Найважливішою суб'єктивною умовою успішної педагогічної діяльності є правильне уявлення майбутніх учителів про її зміст та структуру, що визначають сукупність професійних якостей педагога. У процесі педагогічної діяльності ці уявлення змінюються, оновлюються, коригуються, узагальнюються, виробляються підходи до професійної діяльності, які поєднуються з індивідуальними особливостями особистості вчителя та формують стійке розуміння сутності педагогічного фаху і вимог до вчителя.

Результати дослідження. У ході емпіричного дослідження нами було вивчено уявлення студентів педагогічного факультету – майбутніх учителів початкових класів – про значущість окремих професійно важливих ціннісних якостей, які становлять основу їхнього професійного становлення і соціалізації. Дослідженням було охоплено 92 студенти 4 курсу спеціальності «Початкова освіта». Наявність або відсутність тієї чи іншої якості оцінювалася в межах від 10 до 0 балів.

Анкетування, бесіди зі студентами показали, що майбутні педагоги високо оцінюють важливість таких якостей: професійна компетентність, любов до дітей, креативність (10 балів); моральні якості, патріотизм, комунікабельність, прагнення до самоосвіти (9 балів); доброта, справедливість, толерантність, демократичність (8 балів); інтелігентність, працьовитість (7 балів). Високий рейтинг професійної компетентності свідчить про усвідомлення студентами

значення здобутих у процесі навчання психолого-педагогічних і фахових знань, необхідності оволодіння педагогічними вміннями для успішного вирішення завдань освіти, виховання та розвитку молодших школярів.

Важливою є належна оцінка значущості моральних якостей особистості педагога. Залучення майбутніх педагогів до професійної діяльності, що відноситься до типу професій «людина – людина», під час педагогічних практик, на їхню думку, сприяє формуванню відносин у системах «учитель – учні», «учитель – колеги», «учитель – батьки» на засадах гуманізму і моральності. Відрадно, що такі ціннісні якості, як любов до дітей, доброта, толерантність, також визначені першорядними в морально-психологічному образі вчителя початкових класів. Прагнення до креативності свідчить про те, що майбутні педагоги планують здійснювати свою майбутню роботу у відповідності до новітніх досягнень педагогічної науки та вимог Державного стандарту початкової освіти.

Водночас меншу зачуцність в уявленнях опитаних студентів мають такі ціннісні якості: організованість (6 балів) та дисциплінованість (5 балів). Найнижчі оцінки значущості для педагогічної діяльності отримали емоційність (4 бали), цілеспрямованість (3 бали), здатність до рефлексії (2 бали), зовнішня привабливість (1 бал). Оскільки більшість вищезгаданих якостей входять до структури провідних педагогічних здібностей, уявлення студентів про їхню значущість для здійснення професійної діяльності недостатньо адекватні вимогам професії. Зокрема, емоційність педагога дуже важлива саме в роботі з учнями початкової школи у зв'язку з тим, що молодший шкільний вік – це вік відкритого, довірливого ставлення до вчителя, потреби в активному спілкуванні й емпатії. Віднесення емоційності до не надто важливих професійних якостей, очевидно, свідчить про те, що в уявленнях студентів усе ще переважає інтелектуальний компонент без необхідного врахування емоційних чинників, які, як відомо, істотно впливають на процес розвитку особистості молодшого школяра і навіть на стан його психіки. Чуйність, співчуття, співпереживання – це ті емоційні якості, якими неодмінно повинен володіти шкільний учитель, тим більше вчитель початкових класів. Від нього вимагається вміння підтримувати та берегти довіру, відкритість дітей, виховувати в них співчуття до інших людей, особливо у складний час повномасштабної війни. Здійснити це повною мірою може вчитель, у ціннісно-смісловій сфері якого серед провідних якостей чільне місце займають емоційні властивості.

Діяльність педагога є постійним процесом вирішення завдань різного типу відповідно до тих педагогічних ситуацій, які щодня виникають. Вирішення кожного із професійних завдань, починаючи від постановки мети і закінчуючи аналізом отриманих результатів, вимагає від учителя прийняття різноманітних за формою та змістом рішень, що потребує певних вольових зусиль, тому що з безлічі варіантів вирішення необхідно вибрати найоптимальніший.

Отже, у праці вчителя велику роль відіграють такі якості: організованість, дисциплінованість, вольові зусилля. Проте усвідомлення майбутніми вчителями значущості цих якостей, як показали результати дослідження, є недостатнім.

Ціннісні якості особистості впливають на її професійну діяльність і поведінку. Вони характеризуються спонукальною здатністю, вимагають повної самореалізації особистості й впливають на соціальне життя всього суспільства загалом. Тому так важливо приділяти належну увагу їхньому формуванню в процесі здобуття фахової освіти.

За К. Волинець, «якісна результативність професійної підготовки конкурентоздатних спеціалістів значно підвищується за умови створення культурно-освітнього середовища, яке забезпечувало б професійно-творчий розвиток майбутніх педагогів на основі особистісно-орієнтованого навчання, оновлення програм дисциплін педагогічного циклу (надання їм розвивального культурологічного характеру, спрямованості на максимальне задоволення інтелектуальних, духовних і професійних запитів як студента, так і викладача; орієнтацію на розвиток їхніх педагогічних здібностей і педагогічного мислення); проведення навчальних занять із залученням майбутніх педагогів у поле конкретних професійних, соціальних, психологічних і педагогічних ситуацій, використання технологій проектного навчання та інших сучасних технологій» [4, с. 30].

Висновки. Професійна підготовка сучасної студентської молоді здійснюється в надзвичайно складних соціокультурних умовах. Перед майбутніми фахівцями постає значна кількість соціально значущих завдань, для успішного розв'язання яких необхідно володіти відповідними професійними ціннісними якостями. Особливі вимоги ставляться до майбутніх учителів початкових класів у зв'язку з віковими особливостями молодших школярів. Здійснене дослідження ціннісних якостей майбутніх педагогів показало, що уявлення студентів про значущість ціннісних якостей для виконання педагогічної діяльності в основному адекватно відображають специфіку цієї діяльності. Усвідомлення професійних та особистісних якостей майбутніх педагогів, їхньої ролі в професійній діяльності сприяє прагненню студентів до самовдосконалення цих якостей, що в майбутньому забезпечить ефективність освітньої роботи з дітьми.

Перспективи подальших розвідок – пошук ефективних методів, прийомів, технологій розвитку ціннісних якостей майбутніх педагогів.

Список використаних джерел

1. Атрошенко Т., Зданевич Л. Аксиологічний підхід у формуванні полікультурної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Молодь і ринок*. 2021. № 2/188. С. 6–11.
2. Білозерська С. І. Ціннісні орієнтації як складник професійного іміджу майбутнього педагога. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2021. № 6. С. 70–75.
3. Винничук Р. В. Аксиологічний та культурологічний підходи як аспекти методології сучасної підготовки фахівців у вищій школі. *Молодий вчений*. 2018. № 2.2 (54.2). С. 93–96.

4. Волинець К. І. Формування ціннісних орієнтацій майбутнього дошкільного педагога в умовах сучасного вищого навчального закладу. *Молодий вчений*. 2018. № 8.1 (60.1). С. 27–31.
5. Дмитренко Г., Помиткін Е., Головач Н. Формування здатних до самореалізації здобувачів освіти в умовах глобалізованого світу. *Молодь і ринок*. 2020. № 1 (180). С. 12–18.
6. Клеценко Л. В. Аксиологічна складова як необхідний компонент професійної компетентності педагога. *Тези 72-ої наукової конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів університету, присвяченої 90-річчю Національного Університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*, (Полтава, 21 квіт. – 15 трав. 2020 р.). Полтава, 2020. Т. 2. С. 439–441.
7. Мешко Г., Мешко О. Професійні цінності майбутніх учителів у координатах сталого розвитку суспільства. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/16206/1/44_Halyna_MESHKO_Oleksandr_MESHKO.pdf (дата звернення: 18.05.2021)
8. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. Київ: Міністерство освіти і науки України, 2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 18.05.2021)
9. Свищ Л. О. Педагогічні умови формування ціннісно-смыслового досвіду майбутніх іноземних філологів у процесі професійної підготовки. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Педагогічні науки*. 2021. № 2. С. 111–118.
10. Якубовська М. Аксиологічні засади у системі творення культурологічної компетентності: модель формування особистості студента. *Молодь і ринок*. 2019. № 8/175. С. 90–94.

References

1. Atroshhenko, T., & Zdaneych, L. (2021). Aksiolohichniy pidkhid u formuvanni polikulturnoi kompetentnosti maibutnikh vykhovateliv zakladiv doshkilnoi osvity [Axiological approach in the formation of multicultural competence of future educators of preschool institutions]. *Molod i rynek [Youth and the market]*, 2/188, 6-11 [in Ukrainian].
2. Bilozerska, S. I. (2021). Tsinnisniy oriyentatsii yak skladnyk profesiinoho imidzhu maibutnoho pedahoha [Value orientations as a component of the professional image of the future teacher]. *Dniprovskiyi naukovyi chasopys publichnoho upravlinnia, psykholohii, prava [Dnieper Scientific Journal of Public Administration, Psychology, Law]*, 6, 70-75 [in Ukrainian].
3. Vynnychuk, R. V. (2018). Aksiolohichniy ta kulturolohichniy pidkhody yak aspekty metodolohii suchasnoi pidhotovky fakhivtsiv u vyshchii shkoli [Axiological and culturological approaches as aspects of the methodology of modern training of specialists in higher education]. *Molodyj uchenyi [Young scientist]*, 2.2 (54.2), 93-96 [in Ukrainian].
4. Volynets, K. I. (2018). Formuvannya tsinnisnykh oriyentatsii maibutnoho doshkilnoho pedahoha v umovakh suchasnoho vyshchoho navchalnoho zakladu [Formation of value orientations of the future preschool teacher in the conditions of modern higher educational institution]. *Molodyi vchenyi [Young scientist]*, 8.1 (60.1), 27-31 [in Ukrainian].
5. Dmytrenko, Gh., Pomytkin, E., & Gholovach, N. (2020). Formuvannya zdalnykh do samorealizatsii zdobuvachiv osvity v umovakh hlobalizovanoho svitu [Formation of self-fulfilling students in a globalized world]. *Molod i rynek [Youth and the market]*, 1 (180), 12-18 [in Ukrainian].
6. Klecenko, L. V. (2020). Aksiolohichna skladova yak neobkhdnyi komponent profesinoyi kompetentnosti pedahoha [Axiological component as a necessary component of professional competence of a teacher]. In *Tezy 72-oi naukovoi konferentsii profesoriv, vykladachiv, naukovykh pratsivnykiv, aspirantiv ta studentiv universytetu, prysviachenoi 90-richchiu Natsionalnoho Universytetu «Poltavska politekhnika imeni Yurii Kondratiuka»* (Is. 2, pp. 439-441). Poltava: Natsionalnyi universytet imeni Jurii Kondratiuka [in Ukrainian].
7. Meshko, Gh., & Meshko, O. (2020). Profesiniy tsinnosti maibutnikh uchyteliv u koordynatakh staloho rozvytku suspilstva [Professional values of future teachers in the coordinates of sustainable development of society]. Retrieved from http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/16206/1/44_Halyna_MESHKO_Oleksandr_MESHKO.pdf [in Ukrainian].
8. Nova ukrainska shkola: kontseptualni zasady reformuvannya serednoi shkoly [The new Ukrainian school: conceptual principles of secondary school reform]. Kyiv: Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> [in Ukrainian].
9. Svyshh, L. O. (2021). Pedahohichniy umovy formuvannya tsinnisno-smyslovoho dosvidu maibutnikh inozemnykh filolohiv u protsesi profesiinoyi pidhotovky [Pedagogical conditions of formation of value-semantic experience of future foreign philologists in the process of professional training]. *Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Pedahohichni nauky [Bulletin of Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytsky. Pedagogical Sciences]*, 2, 111-118 [in Ukrainian].
10. Jakubovska, M. (2019). Aksiolohichniy zasady u systemi tvorennia kulturolohichnoi kompetentnosti: model formuvannya osobystosti studenta [Axiological principles in the system of culturological competence creation: a model of student personality formation]. *Molod i rynek [Youth and the market]*, 8/175, 90-94 [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 07.06.2022